

Cap a unes infraestructures europees sostenibles

Declaració de la Xarxa Europea de Consells Assessors en Medi Ambient i Desenvolupament Sostenible (EEAC)

Setembre de 2009

Aquesta Declaració ha estat recolzada pels següents Consells Assessors de l'EEAC:

Bèlgica	Environment and Nature Council of Flanders (Minaraad) ¹
Catalunya	Advisory Council for the Sustainable Development of Catalonia (CADS)
Croàcia	Croatian Council for Sustainable Development and Environmental Protection (SORZO)
Alemanya	Council for Sustainable Development (RNE) Advisory Council on the Environment (SRU) Advisory Council on Global Change (WBGU)
Hongria	National Council for Sustainable Development (NFFT) National Council on the Environment (OKT)
Irlanda	Comhar, Sustainable Development Council (COMHAR)
Països Baixos	Council for the Rural Area (RLG) Advisory Council for Research on Spatial Planning, Nature and the Environment (RMNO)
Polònia	State Environmental Council of Poland (PROS)
Portugal	National Council on Environment and Sustainable Development (CNADS)
Eslovènia	Slovenian Council for Environmental Protection (CEPRS)
Regna Unit	Countryside Council for Wales (CCW) Council for Nature Conservation and the Countryside for Northern Ireland (CNCC) Joint Nature Conservation Committee (JNCC) Sustainable Development Commission (SDC) Scottish Natural Heritage (SNH)

Infraestructures Sostenibles per Europa

La política d'infraestructures i la seva aplicació són elements paradigmàtics, per repensar i actuar amb una perspectiva sostenible a llarg termini. Les decisions sobre infraestructures que es prenguin avui modularan l'aspecte físic i estructural d'Europa, com a mínim, per als propers cinquanta anys; determinant així els futurs patrons de mobilitat i els sistemes d'energia, i per tant, el nivell d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, així com la fisonomia dels assentaments urbans i dels paisatges biodiversos.

Des de la visió de les transformacions fonamentals dels sistemes d'energia i transport necessaris per assegurar una Europa socialment justa i ecològicament resilient, les tradicionals estratègies de planificació d'infraestructures ja no seran adequades per al futur. El pronosticar i proporcionar una visió normalment acaba en llistes de projectes públics i privats, que es tornaran obsolets amb el temps en que es porten a terme molts altres projectes nous. Això perpetua els sistemes de mobilitat i energia dependents de l'era del petroli.

Les actuals polítiques europees d'energia, transport i canvi climàtic, comprometen la UE a plantejar d'una nova visió on els sistemes d'energia i de transport hauran de dependre d'una disminució considerable en les necessitats energètiques i de fonts d'energia poc intenses en carboni. Així, la planificació d'infraestructures i el seu finançament hauran d'estar guiades per sòlids principis que garanteixin l'assoliment objectius exigents. La mobilitat i els sistemes d'energia, juntament amb els patrons d'establiment dels assentaments humans (urbanització), i d'ús del sòl, així com les nostres infraestructures seran, durant la segona meitat del segle XXI, molt diferents dels que gaudim avui dia. És el moment, doncs per a que la UE pensi ara en aquells futurs canvis dramàtics en política i finançament.

La present declaració de l'**EEAC (Xarxa Europea de Consells Assessors estatals i regionals per al Medi Ambient i el Desenvolupament Sostenible)** prepara el terreny per a aquest nou enfocament, il·lustrat a partir de l'exemple de les infraestructures per a la mobilitat i el transport; de les infraestructures elèctriques a partir de fonts renovables; i infraestructures verdes (connectors ecològics), integrant també aquestes darreres les zones verdes locals i regionals com la Xarxa Hàbitat Transeuropea.

La futura **política d'infraestructures** ha de ser guiada per un conjunt de principis per l'assoliment d'un desenvolupament sostenible, com són:

- Actuar dins dels **límits establerts per les funcions de la natura i la resiliència ecològica**, emprant els recursos naturals de manera eficient i frugal, per preservar-los també per a les generacions futures.
- Crear una **societat que esdevingui sòlida** dins d'aquests límits ecològics, que busqui la justícia social per a les generacions presents i futures, i doni suport a formes de producció i consum que ni destrueixin la natura ni creïn disparitats socials, tot i reforçant la cohesió social i la creació de nous llocs de treball de qualitat.
- Incloure tots els **costos econòmics** tant per a les generacions presents com futures en totes les inversions, per poder així proporcionar formes de finançament que promoguin una inversió sostenible i major capacitat empresarial.
- Actuar sobre la base del **principi de precaució** de manera que la millor comprensió científica sigui complementada amb una consciència dels pitjors resultats que es poden donar, i les seves implicacions possibles per a la natura i la humanitat, quedar fora de la nostra capacitat de modelització.
- Assegurar una **democràcia participativa** que reconeix la necessitat de ser responsable per assegurar un comportament sostenible per al benestar del planeta. Això també inclou parlar més atenció a la necessitat de protegir i millorar la **diversitat regional** que gaudeix Europa i el món en global, basat en economies locals, tradicions culturals i cohesió social.

- Planejar sobre la base del **principi de subsidiarietat** de manera que la planificació d'espais i infraestructures es converteixi en un exercici multinivell on els recursos i les competències locals i regional han de rebre prioritat. En primer lloc s'han d'atendre les necessitats d'infraestructures sostenibles locals i regionals. Les accions a una escala més àmplia de planificació, elaboració de pressupostos i regulació, només es justifiquen per encarar les dimensions nacionals o europees de les infraestructures, fent front a problemes els quals no es pot trobar una solució adequada des d'una escala més petita.
- Demostrar que un model de societat basat en els **principis del desenvolupament sostenible** és possible, especialment als països en vies de desenvolupament.

Segons l'objectiu de la UE de limitar l'augment de la temperatura global a 2 °C, existeix un consens emergent en relació al fet que els països industrialitzats necessitarien reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle per causes antròpiques prop d'un 80-95% pel 2050 i al voltant d'un 30% pel 2020. Atès l'alt valor econòmic dels serveis que ofereixen els ecosistemes i l'incommensurable valor intrínsec de la natura, la contínua pèrdua de biodiversitat s'ha d'aturar. Així, qualsevol nova inversió en energia, tant sigui a partir de fonts renovables o de combustibles fòssils, presenta com a requisit tenir plenament en compte aquests principis i objectius a llarg termini.

Per a les **polítiques d'infraestructures de transport sostenible (mobilitat)**, la EEAC suggereix:

- Un **enfocament més integrat** de la planificació territorial, incloent-hi una avaluació completa dels béns socials i mediambientals i dels usos de l'espai urbà i del paisatge (per exemple, corredors ecològicament sostenibles, herència cultural, lleure, etc.), que pot limitar una major expansió d'infraestructures a favor d'un enfocament de la gestió dels transports més local i flexible.
- Estratègies de **mitigació i d'adaptació al canvi climàtic** que estiguin en la línia de la política del clima de la UE.
- Aplicar estàndards raonables **d'accessibilitat i mobilitat** per assolir instal·lacions i serveis bàsics.
- A nivell dels Estats membres, els senyals del mercat s'haurien de considerar, però tenint en compte les possibles implicacions per als més desfavorits econòmicament des d'una perspectiva de **justícia social**. Aquests senyals haurien d'estar basats en la plena compatibilitat a curt i llarg termini dels costos i els beneficis socials i ecològics, i els costos i beneficis directes i mediambientals del transport, per així promoure la innovació tecnològica i fomentar l'ús més sostenible de les infraestructures de transport.
- **Mecanismes de finançament** estables que incentivin les decisions de planificació de transport sostenible, integrant en la planificació de les infraestructures mesures orientades a modificar la demanda de transport.
- **Avaluació acurada** i coordinada de les necessitats de capacitat a llarg termini així com de les limitacions per a tots els modes de transport, incloent-hi aeroports i ports.
- Millores de la **interconnexió** dels diferents sistemes de ferrocarril existents a Europa.

Per a les **polítiques d'infraestructures d'energies sostenibles** l'EEAC suggereix:

- **Allargar l'horitzó temporal del debat sobre energia i clima.** L'agenda de la UE sobre energia i clima s'ha d'estendre a l'any 2050 per donar els senyals correctes, però amb els objectius clars per a l'any 2020. Hauria de ser incorporat el compromís de la UE per reduir les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle (GEH) com a mínim, d'un 80-95%, com ha estat suggerit pels informes de l'IPCC, als que dona suport la Comissió Europea; juntament a la reducció de com a mínim el 30% de tots els GEH per 2020. Haurà de tenir un paper important la reforma de l'Esquema de Comerç d'Emissions (ETS) amb una perspectiva temporal més llarga, ben plantejada i fortament regulada, junt amb un procés de progressiva reducció dels límits de carboni. És essencial també establir una previsible agenda i un marc polític oportú a llarg termini per a comprometre els inversors en aquest patró de transició.
- Donar senyals evidents a favor del **creixement de l'energia renovable més enllà del 2020**. Segons els escenaris presentats per la Direcció General d'Energia i Transport de la Comissió Europea, el potencial de les renovables pot assolir el 45% pel 2030, i es pot convertir en la font d'energia dominant en la producció d'electricitat l'any 2050. Tant l'electricitat renovable a petita escala per al consum local, com l'energia produïda per parc eòlics marins de gran potencia junt amb l'energia solar hauran de jugar un important paper satisfent la demanda que serà exigida per a les noves xarxes d'electricitat.
- Intensificar l'agenda **d'eficiència energètica**, especialment a nivell d'estàndards d'eficiència, recàrrec progressiu en el preu i incentius fiscals adequats per a la seva promoció.
- Augmentar el nivell de **recerca** i la proporció d'ingressos a partir de la subhasta d'unitats d'emissió segons l'Esquema de Comerç d'Emissions (ETS) destinada a projectes innovadors sobre energia renovable.
- Comprovar les subvencions obertes i ocultes així com la recerca destinada a altres tecnologies poc intensives en carboni per al seu impacte en el desenvolupament de les renovables com a part de les avaluacions d'impactes.
- Continuar amb els esforços per liberalitzar els mercats d'energia europeus amb vistes cap a una completa **descentralització de la propietat** tant de la producció com de la distribució d'electricitat, promovent l'accés privilegiat de les energies renovables, amb importants incentius per a noves inversions en xarxes nacionals i europees d'aquestes fonts renovables.
- Assolir un **alt grau de compromís polític**. El *Pla Solar Mediterrani* i la *Xarxa del Mar del Nord* sobre energia eòlica marina s'haurien de convertir en elements bàsics d'un projecte bandera europeu per a una economia poc intensiva en carboni, com a part d'una contribució europea a un *Nou Acord Global Ecològic (Green New Deal)* per a la recuperació econòmica, i com a element estratègic per a l'agenda en Desenvolupament Sostenible de la UE i del Tractat de Lisboa.
- **Mobilitzar capital d'inversió**, establint objectius concrets en relació als instruments financers de la UE, alhora que s'estableix un únic operador europeu o es reforça el paper d'una xarxa d'operadors de transmissió per invertir en una xarxa elèctrica de llarga distància. Establir els adequats incentius per a promoure la inversió privada i pública en xarxes que connecten producció de renovables (ex. eòlica marina) amb els centres de consum.
- Reforçar els **incentius per a Àfrica del Nord, Europa del Sud i de l'Est**, per reforçar el paper de l'electricitat renovable tant per al mercat europeu com per als seus mercats nacionals d'acord els objectius de garantir una major seguretat energètica. En aquest sentit, tant l'*Esquema de Comerç d'Emissions (ETS)* com els *Mecanisme de Desenvolupament Net (MDL)* així com el suport tecnològic jugaran un paper important durant el període de transició.
- Millorar l'**acceptació pública** i minimitzar les incompatibilitats amb les **xarxes de connectors ecològics** per mitjà d'una adequada elaboració d'avaluacions ambientals estratègiques, una inversió addicional per al soterrament de línies elèctriques i l'ús dels corredors d'infraestructures ja existents.

Per a l'establiment d'una **xarxa europea d'infraestructures ecològiques**¹ (connectors ecològics) i per a l'adequada integració de les diferents infraestructures (energètiques, de mobilitat, etc.) l'EEAC suggereix:

- Determinar la **situació de referència**. Per reflexionar sobre les infraestructures ecològiques i identificar les accions més importants, necessitem saber la situació de referència. Els Estats Membres necessitaran identificar els seus recursos, els requisits funcionals i els beneficis de les infraestructures ecològiques (serveis ambientals que ofereixen), i identificar també els reptes a què han de fer front incloent-hi el canvi climàtic així les pressions per increment de la població i el desenvolupament.
- Desenvolupar els **mitjans existents**. Existeix la necessitat de prendre en consideració les xarxes ecològiques existents (*Estratègia Paneuropea sobre Diversitat biològica i paisatgística (PEBLDS)*, *Xarxa Ecològica Paneuropea (PEEN)* i *Iniciativa del Cinturó Verd Europeu*) així com les polítiques vinculades a aquest àmbit com la Directiva Marc de l'Aigua (DMA) o de Gestió Integrada de Zones Costaneres (GIZC), les quals requereixen desenvolupar-se de forma coordinada i amb una important participació. A més a més, els Estats Membre haurien d'incorporar compensacions a la biodiversitat en tots els contractes que impliquin nova infraestructura, de manera que els promotors de la infraestructura inverteixin en els connectors ecològics i en les zones de pas migratori apropiades, per facilitar la migració efectiva d'espècies a les quals se'ls redueixi el seu hàbitat natural a conseqüència del canvi climàtic.
- Establir un **marc de referència en quant a les polítiques** sobre infraestructures ecològiques. Les mesures a nivell de la UE haurien d'incloure el desenvolupament d'una visió estratègica, l'assessorament i establiment d'estàndards per als Estats Membres; disseny d'instruments específics per al sector (regulacions, orientació, etc.); avaluacions d'impacte; i instruments financers.
- Assegurar un **finançament adequat**. Les fonts potencials inclouen l'*Instrument Financer Europeu per al Medi Ambient (Life+)*; els Fons Estructurals i de Cohesió, a través de la seva inclusió com a prioritat en els plans estratègics i operacionals; els Fons Agrícoles Europeus per al Desenvolupament Rural (EAFRD) per a desenvolupar accions en un context agrícola i forestal.

A la llarga suggerim la reconsideració de la manca actual de competència de la UE sobre **planificació territorial**, mentre plenament respectem el principi de subsidiarietat. Moltes polítiques de la UE afecten l'ús del sòl ja sigui directa o indirectament. Tanmateix, la UE no té cap instrument ni cap competència per assolir un equilibri entre els diferents i de vegades contraposats usos. Les infraestructures ecològiques, com estableixen primer la Directiva Marc de l'Aigua, la Directiva Hàbitat i la Directiva Aus, necessiten estar més desenvolupades. En efecte, haurien de ser un pilar essencial de d'aquesta perspectiva europea de desenvolupament territorial, que hauria de ser considerada com un complement crucial per a la planificació territorial a escala nacional, regional i local. Les avaluacions ambientals estratègiques en tots els nivells, incloent-hi els adequats mecanismes de participació pública, haurien d'ajudar a preveure compensacions, a trobar opcions alternatives menys conflictives, i per organitzar un debat públic informat, que pot ajudar a millorar la integració de diferents infraestructures. L'EEAC encoratja a la Comissió Europea i els seus centres d'investigació i recerca, als Estats Membres, a la indústria i a les ONG a generar els oportuns debats per a que aquesta perspectiva sigui integrada per al 2050. Aquesta perspectiva hauria d'assegurar coherència, ser estratègica i orientada a objectius concrets, fent més transparents les decisions i les eleccions clau, avançant amb pas ferm camí d'un desenvolupament sostenible.

¹ Nota del traductor: El concepte *Xarxa europea d'infraestructures ecològiques* es defineix originalment com a "*Green Infrastructure Net for Europe*", el qual fa referència a dos aspectes. D'una banda al conjunt d'espais oberts i d'àrees naturals com són els connectors biològics, aigüamolls, parcs naturals, reserves forestals, etc., que ofereixen un conjunt de serveis ambientals, com són la reducció del risc d'inundacions, la millora de la qualitat de l'aire i l'aigua, el proveïment de biodiversitat, entre altres. D'una altra a l'adaptació de les infraestructures (dures) per a fer-les més permeables als processos ecològics i a la biodiversitat. Ambdós aspectes tot i ser diferents, són complementaris i en la present declaració són presentats de forma conjunta sense fer-ne diferenciació.